

מאוצרות הפרשה

"זוכה ורואה בשמחתה"

אמרו ז"ל "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה". והנה לא אמרו "זוכה ויראה" בלשון עתיד, אלא "זוכה ורואה" בלשון הווה, ומשמע שכבר עכשיו "זוכה ורואה בשמחתה". וביאור העניין עפ"י משל לספינה שהפליגה וטבעה בים ולא נודעו עקבותיה ועקבות הנוסעים בה, וכל נשותיהם של נוסעי הספינה נשארו עגונות. מתוך עגונות אלו, היו שתי נשים שכל אחת בחרה בדרך אחרת אך להתמודד עם השבר שלה:

הראשונה בחרה בדרך של "התנתקות מוחלטת" מהעבר שלה. היא מכרה את ביתה ואת כל הריהוט, מכרה את טבעת הקידושין, השמידה את כל האלבומים עם התמונות מהנישואין והחיים המשותפים, ולא השאירה שום דבר שיש בו זכר לעבר.

ואילו חברתה נקטה בדרך הפוכה, בדרך של "חיבור, זיכרון וגעגועים" היא קיטטה את כל הבית בתמונות של הבעל וזיכרונות מחייהם המשותפים, ובכל מאורע בביתה הייתה מזכירה אותו בגעגועים. טבעת הקידושין לא סרה מאצבעה, וכל ציר חייה הסתובב סביב הזיכרונות והגעגועים לאישה.

במקביל, שני הבעלים הנ"ל הצליחו בדרך נס להגיע אל אי בודד ושומם. וחיו שם לבדם משך 15 שנה, וכעבור 15 שנים הגיעה ספינה אל האי הבודד שהחזירה אותם לביתם.

והנה האישה הראשונה כשראתה את בעלה שב, הייתה בהלם ובזעזוע. לאחר 15 שנות ניתוק מוחלט, היא נוקקה לתמוכה מקצועית משך חודשים כדי לייצב את רוחה, ולאפשר לה להיות חיים תקינים עם מי שלמעשה היא התנתקה ממנו כלבה וברגשותיה.

ואילו השנייה, הלא אין לתאר את ההתרגשות שלה בשוב בעלה לאחר 15 שנות געגועים וציפייה, שהרי הקשר הנפשי והרגשי שלה אליו גדול עשרת מונים יותר מאשר היה בתחילה, שכן במשך כל שנות הניתוק היא בעצם בנתה בנפשה קשר וחיבור עמוק יותר כלפיו.

זהו ההבדל בין מי שמתאבל על ירושלים למי שאינו מתאבל. מי שאינו מתאבל על ירושלים, הוא כבר בנה לו "חיים מסודרים" בלי בית המקדש; לא חסר לו בית המקדש, לא חסרה לו השראת השכינה, הוא שקוע ראשו ורובו בחומריות, [ולפעמים הוא גם מאלה "שעושים בטנם אלהיהם ותורתם מלבושם" כלשונו הזהב של בעל החובת הלבבות], וקרוב הדבר, שאם ביאת משיח תיפול בימי 'בין הזמנים' הוא יתאונן בליבו למה לפחות לא המתנינה הגאולה עד אחרי ה"דאציה"....

אך מי שזוכה להתאבל על ירושלים, הרי בכל יום ויום הוא בונה בליבו קשר עמוק לבוראו, קשר של געגועים לקרבת אלקים. נמצא שבכל רגע ורגע שהוא "מתאבל על ירושלים" הוא כבר עתה "זוכה", בכך שמזכך נשמתו בציפייה לבוראו בשובו לציון ברחמים.

(רבי אליהו דיסקין שליט"א, מוסף ש"ק יתד נאמן)

ודי זהב (א, א)

כתוב בגמרא בברכות (לב.): "מאי ודי זהב? אמרי דבי רבי ינאי, כך אמר משה לפני הקב"ה: רבונו של עולם, בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די' הוא גרם שעשו את העגל!".

ולכאורה, איזו טענה יש כאן, הרי סיבת חטא העגל היא בגלל שבני ישראל לקחו הרבה כסף וזהב, ומודע יש כאן תלונה על הקב"ה "שהשפעת להם"? הם לקחו והם חטאו!

מבאר רבי יעקב ריישר זצ"ל, בספרו "עיון יעקב" על ה"עין יעקב", מימרא זו בשם רבי ינאי, מתחרזת להפליא עם מימרא אחרת שנאמרה בשמו (שם ט.): "אמרי דבי ר' ינאי: אמר ליה הקב"ה למשה: בבקשה ממך לך ואמור להם לישראל: בבקשה מכם, שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב... אמרו לו: ולואי שנצא בעצמנו! משל לאדם שהיה חבוש בבית האסורים והיו אומרים לו בני אדם: מוציאין אותך למחר מבית האסורין ונותנין לך ממון הרבה! אמר להם: בבקשה מכם, הוציאוני היום ואיני מבקש כלום!". מבואר, שלשיטת רבי ינאי הקב"ה הוא שביקש שיקחו מהמצרים כסף וזהב, ואדרבה, עם ישראל לא רצו לקחת, ולכן בא משה בטרוניא כלפי הקב"ה: "בשביל כסף וזהב שהשפעת להם – הוא גרם שעשו את העגל!" (מדשן ביתך)

ואומר אליכם בעת ההיא לאמר לא אוכל לבדי שאת אתכם וכו' ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים וכו' איכה אשא לבדי (א' - ט' - י"א)

משה רבנו מתקשה לשאת לבדו את העם כולו, על משפטיו ודיניו, לכן הוא ממנה אנשים נוספים שיקלו עליו את המלאכה. כשהוא אומר "ואומר אליכם בעת ההיא לאמר לא אוכל לבדי וכו'", לכאורה המילה "לאמר" מיותרת. מסביר ה"משך חכמה", אדם יושב בביתו מוקף בבני משפחתו, בניו, בנותיו ונכדיו, הרעש הוא בלתי נסבל והוא כבר תש כוחו, אין לו כח לכל הרעש והמהומה שסביבו והוא מחפש את השקט, ובכל זאת כאשר הוא מברך את ילדיו, הוא אומר להם הלוואי שכולכם תזכו ל"רעש" ו"טרדות" מכל צאצאיכם.

כך אומר משה רבנו הרועה הנאמן, ה' הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים, והלוואי שכך ימשיכו "לאמר" עליכם גם שאר רועי ישראל מנהיגים ונביאים, יתן ה' ותמיד התלוונות עליכם יתמצו בטענה שאי אפשר לשאת אתכם בגלל שאתם גדולים ומבורכים, זה ולא יותר. (שם)

שמע בין אחיכם ושפטתם צדק" (א' - ט"ז)

שאלו את רבי יהונתן אייבשיץ ביום שנכנס למצוות: הרי עד עכשיו, לפני שמלאו לך שלוש עשרה שנה, לא היה לך כלל יצר טוב, אלא רק יצר הרע, ואיך יכלת לו, ומה עשית כשבא יצר הרע לפתותך ולהטות את ליבך לעבירה? ענה ואמר: כשבא לפני היצר הרע, השבתי לו תשובה ניצחת, הזכרתי לו מאמר חז"ל על הפסוק "שמוע בין אחיכם ושפטתם צדק", והגמ' בסנהדרין [ז':] אומרת, "הרי זו אזהרה לבית דין שלא ישמעו דברי בעל דין קודם שיבוא בעל דין חבירו", ומתוך הלכה פסוקה זו הייתי משתיק את היצר הרע שבקרבי, כי הייתי דורש ממנו להפסיק את פיתויו, שהרי אסור לי לשמוע טענת בעל דין אחד שלא בפני בעל דין חבירו, א"כ חייבים שנינו לחכות עד שיבוא גם היצר הטוב לטעון את טענותיו, ואז אדע להחליט למי הצדק. (שם)

מצוה לא הולכת בקלות

דברים א', כ"ב: "ותקרבון אלי כלכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו" – וכתב רש"י: ותקרבון אלי כולכם - בערבוביא ילדים דוחפין את הזקנים וזקנים דוחפין את הראשים. הדבר תמוה: הן חטא המרגלים מפורסם כאחד החטאים החמורים שהיו לעם ישראל במדבר, ואשר בעטיו נגזר עליהם שלא יכנסו לארץ. עיקר החטא היה שהוציאו את דיבת הארץ רעה, ושלא בטחו בקב"ה שיתן להם ארץ טובה כפי שהבטיחם. מדוע טרחה התורה וציינה את האופן בו נגשו למשה לבקש בקשה זו. גם אם אכן עשו בדרך שאיננה מכובדת, הלא זהו בודאי פרט שולי בתיאור חטא המרגלים? את התשובה לתמיהה זו, נבין על פי המעשה הבא:

יהודי אוקראינה סבלו רבות לאורך השנים מנחת זרועם של השלטונות. מידי פעם בפעם היו שוטרים חמורי סבר עוצרים יהודי בודד שהלך לו לתומו, סתם כך, ללא סיבה, ומובילים אותו אסור באזיקים אל בית האסורים. ידעו יהודי אוקראינה שהדרך היחידה להציל את קרוביהם ומכריהם שהושמו בכלא על לא עוול בכפם, היא הדרך בה פעלו היהודים תמיד בהיותם בנכר בין גויים אנטישמיים: מתת יד הגונה לאיש הנכון. באחד הימים נצפו שני שוטרים גוררים אחריהם שני יהודים אומללים. הכל הביטו בעיניהם של האסירים המפוחדים שזקנם המרוט ובגדיהם השסועים העידו על מנת חלקם. ישראל רחמנים בני רחמנים, והגם שלא הכירו את שני היהודים, מיהרו לביתו של רב העיירה כדי לדווח לו על שאירע. קרא הרב לעסקני העיירה ופרנסיה ובקשם לפעול למען מגבית חרום עבור שני האסירים היהודים. הוא הכין רשימה של כל אנשי העיירה וקבע ליד כל אחד מהם סכום אותו ביקש לגבות ממנו. כל אחד על פי מידת אמידותו. העסקנים יצאו מביתו של הרב, ופנו למלאכת גביית הצדקה. הם ידעו שהמלאכה לבטח לא תהיה קלה. הן עוד לא הספיקו לשכוח את המגבית הקודמת, עבור אחד מיהודי העיירה שמצא את עצמו כבול בשלשלאות לפני שבועות אחדים. מה גם שתושבי העיירה כלל לא היו משופעים בממון. הם שיערו שחלק מהחנויות יגיפו את חלונותיהם עד לאחר שיעזבו את המקום, ואחרים מן הסתם ישלשו פרוטות עלובות כשהבעת צער כנה נסוכה על פניהם, אך אנוסים היו ע"י הרב לבצע את מלאכתם נאמנה. היה זה יום שישי, השוק המה בסוחרים שהציעו את מרכולתם, ובשאר עמך בית ישראל שבאו לערוך את קניותיהם לכבוד שבת מלכתא. העסקנים עמדו בפתח השוק, ולהפתעתם שמו לב שאף יהודי לא הסתתר מפניהם. הם נגשו אל בער'ל החייט וספרו לו את פרטי המקרה. "בודאי שמעתי על כך" השיב בער'ל, "אשלם לכם בעין יפה" אמר והוציא מכיסו חבילות שטרות. העסקנים שמחו ופנו משם אל זעליג הנפח. עוד לא הספיקו לספר לו על מטרת בואם, וכבר קדמם זעליג עם מתת הגונה בידו. "ברור שאני שמח, שיש לי חלק ושותפות במצוה זו". אמר לגבאי הצדקה המופתעים. נח הסנדלר שעמד לצידו, ברר מהו הסכום שהרב הקציב עבורו. "מאתיים רובל" ענו העסקנים. "אם כך, אתן לכם 400 רובל, כדי שתפדו אותם במהרה" אמר והושיט להם את הכסף המדובר. ההצלחה המשיכה להאיר להם פנים, ותוך זמן קצר סיימו העסקנים את תפקידם. הם שבו לבית הרב והוא נתן בהם מבט תמה: "מדוע מהרתם בוא היום?" שאל. כשבת צחוק על פניהם סיפרו הגבאים כיצד הצליחו לאסוף את הסכום הנדרש תוך זמן כה קצר. בטוחים היו שהרב ישמח, אולם לתדהמתם הוא הורה להם להשיב את הכסף לכל התורמים. במקביל ביקש שיביאו לו ארבעה אנשים בריונים, ודרש מהם ללכת אל השוטרים שמחזיקים בשני היהודים. "עליכם לתת מכות חזקות ונמרצות, גם לשוטרים וגם ליהודים. אל תרחמו עליהם, הכו בהם כפי כוחכם" הורה. כל הנוכחים לא הצליחו להבין את דברי הרב, אך הבינו שיש דברים בגו ומיהרו לעשות כפי שנתבקשו. השוטרים שעוד היו מהלכים עם האסירים שמחו לראות את היהודים מתקרבים, אך לפתע ניחתו על ראשי כולם מכות עזות ע"י הבריונים היהודים שהגיעו למקום. לתדהמת הכל, התברר שהן "שוטרים" והן "יהודים" לא היו אלא חבורת גויים נוללים, אשר בקשה לנצל את תמימותם וליבם הרחב של היהודים. שניים מהם התחפשו לשוטרים וחבריהם גילמו יהודים שנתפסו על ידם, בידעם שמכאן קצרה הדרך של היהודים להירתם למען מצות פדיון שבויים. שאלו את הרב: האם יש לרב רוח הקודש? מהיכן ידעת זאת? ענה להם הרב: כלל נקוט בידי – אין כזה דבר מצוה שהולכת בקלות. בדרך כלל היצר הרע מתנגד לדבר שבקדושה, ויש צורך להתאמץ כדי להתגבר עליו. חשבת לעצמי: אם יש כאן כזו התלהבות לתת כסף למצוה זו, בהכרח שאין זה דבר שבקדושה. ואם כן בהכרח שאין מדובר כאן ביהודים שנתפסו ע"י הרשויות.

ומכאן תשובה לשאלתנו: משה מוכיח את עם ישראל ואומר להם, כאשר באתם אלי עם הצעתכם לשלוח מרגלים, היה עליכם להבין בעצמכם שאין זה נובע ממקור של קדושה, שהרי "ותקרבון אלי כולכם" – הכל אירע בעירבוביא, בהתלהבות יוצאת דופן. כשהולכים לקיים מצוה לא אמורים להתלהב כ"כ, ואם כן היה עליכם להבין שרצונכם לשלוח מרגלים בהכרח נובע ממקום שאינו ראוי. (מתוך הספר "ללמדך" דברים שעתיד לצאת א"ה)

פינת ההלכה

לרוקן את סיר הצ'ולנט בליל שבת כששכח להטבילו

שאלה: אנו זוג צעיר, כשנה לאחר החתונה, עד לאחרונה היינו הולכים כל שבת לאכול אצל ההורים לסירוגין, כל שבת במקום אחר, ובשבת זו החלטנו לערוך את סעודת השבת לבד בבית. כמובן שההתרגשות היתה גדולה, ובפרט אצל אשתי, שהתרגשה מאוד להכין שבת לבד, והמתח בשיאו שהכל יצליח, והסעודות יהיו מוצלחות, והצ'ולנט יהיה בדיוק לפי הרצוי. בליל שבת לאחר הסעודה נזכרתי לפתע ששכחתי לטבול את הסיר של הצ'ולנט, ואז התחלתי להסתפק, א. האם צריך מיד לרוקן את הצ'ולנט מהסיר שלא טבול. ב. אם מותר לאכול למחרת את הצ'ולנט? **תשובה:** כיון שמדובר באיסור דרבנן, ועבר על כך בשוגג, יש מקום להקל להשהות את האוכל עד למחרת, ובפרט כשמדובר לקיים מצות סעודת שבת שהיא מצוה מדברי קבלה. מקורות ונימוקים: כתב הרמ"א (י"ד סי' קכ ס"ז) אם עבר והשתמש בכלי בלא טבילה, לא נאסר מה שנתמש בו, ויטבולנו עוד [כלומר לאחר השימוש]. נמצא אף שאסור להשתמש עם כלי הצריך טבילה קודם טבילתו, אבל בדעבר אם השתמש בו לא נאסר האוכל. והטעם כתב בערוך השולחן (סי' י"ז) כי הטבילה אינו מתיר להשתמש בכלי, אלא זה מצוה שהתורה צותנו לטבול כלים, וממילא אם עבר והשתמש ביטל מצוה, אבל לא עבר איסור. ולגבי הנידון אם צריך לרוקן את האוכל מיד, או שיכול להמתין למחרת, כתב בשו"ת מהרי"ל דיסקין (קונטרס אחרון) שהקונה כלי עם משקה בתוכו אין צריך לשפוך המשקה ולהטבילה, דשב ואל תעשה הוא ולא נקרא שימוש. ויש מקום לחלק ששם מילאו את הכלי בהיתר, שהרי קודם שקנאו לא נתחייב בכלי בטבילה, ורק לאחר קנייתו התחייב הכלי בטבילה, וכיון שכך אינו חייב לשפוך את האוכל כיון שהוא שב ואל תעשה, אבל בענינו שהכניס את האוכל באיסור, אם כן כל רגע שהאוכל שוהה בכלי, המעשה של הכנסה לכלי זה מעשה מתמשך, ואינו נקרא שב ואל תעשה, ואם כן אולי צריך לרוקן את הכלי מיד. ונראה שכיון שאיסור ההשתמשות בכלי שאינו טבול הוא רק דרבנן, והכניס את האוכל בשוגג, והאוכל אינו נאסר, יש מקום גדול להקל להשהות את האוכל עד למחרת, ובפרט שמדובר בסעודת שבת, שהיא מצוה מדברי קבלה לענג את השבת. (הגרי"ל זילברשטיין שליט"א, קובץ ווי העמודים)

חידה שבועית

מי אני? כאחת יש חוה, פניה נחמן תו, הפניה צוּקֶת "מי!" והאחרונה חוה מי הרמיצה?

תשובה לחידה פר"ש: בצדיה. כתרומנו, בכמנא'. במארב (רש"י לה, ט) תשובה לחידה השבועית: ג'רפה.

מזל טוב

מרכז העיון: משפחת טישלר להולדת הבן גני הדר: משפחת שטראוס לאירוסיו הבן משפחת לפידות לאירוסיו הבן הנכד משפחת ברקוביץ-כהן לבר מצוה

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com

פתח תקוה. קצב של עיר, לב של מושבה

היחידה לחינוך חרדי ותרבות מורשת ישראל רמי גרינברג, ראש העיר